Notitie onderzoek De casus door de keten

Aanleiding van het onderzoek

Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te organiseren. In 2020 stelden alle gemeenteraden in Noord-Holland Noord de visie *Samen werken aan veiligheid, aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling* vast. Hierin is de koers van de komende jaren voor de versterking van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling bepaald. De vertaling van deze visie naar concrete acties werd gemaakt in het uitvoeringsprogramma behorend bij deze visie, op dit moment wordt hier uitvoering aan gegeven. Onderdeel van het uitvoeringsprogramma is het doen van onderzoek om meer zicht te krijgen op de effectiviteit van de ketenaanpak.

Naar aanleiding van landelijke en regionale onderzoeken waren er in 2019 zorgen over de effectiviteit van de ketenaanpak huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Er was behoefte aan specifieke informatie over waar de keten in Noord-Holland Noord versterkt kan worden. Naar aanleiding hiervan hebben de gemeenten in het kader van het programma Geweld hoort nergens thuis subsidie aangevraagd voor onderzoek. Dit onderzoek genaamd "*De casus door de keten"* is uitgevoerd door onderzoeksbureau Regioplan.

Doel van het onderzoek

Het hoofddoel van het onderzoek was het in kaart brengen van de effectiviteit van de keten huiselijk geweld en kindermishandeling in Noord-Holland Noord. Het onderzoek is afgerond in november 2021. Naar aanleiding van het onderzoek zijn concrete aanbevelingen geformuleerd gericht op het versterken van de aanpak.

Opzet van het onderzoek

Om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van de keten huiselijk geweld en kindermishandeling in Noord-Holland Noord, is een reconstructie van 99 casussen uit begin 2019 uitgevoerd. Er is een steekproef van casussen getrokken bij Veilig Thuis. Vervolgens is bij gemeenten en ketenpartners die betrokken zijn bij deze casussen nagevraagd hoe het hulpverleningstraject is verlopen. Na een uitgebreide analyse en gesprekken met teamleiders, managers en uitvoerders vanuit gemeenten en ketenpartners is het eindrapport opgeleverd.

In deze notitie worden de belangrijkste resultaten en aanbevelingen uit het onderzoek toegelicht en wordt aangeven welke belangrijke ontwikkelingen die aansluiten bij de aanbevelingen van het onderzoek er de afgelopen jaren zijn ingezet. Tot slot wordt toegelicht hoe de aanbevelingen vanuit het onderzoek de komende periode zullen worden opgepakt.

Belangrijkste resultaten van het onderzoek De casus door de keten

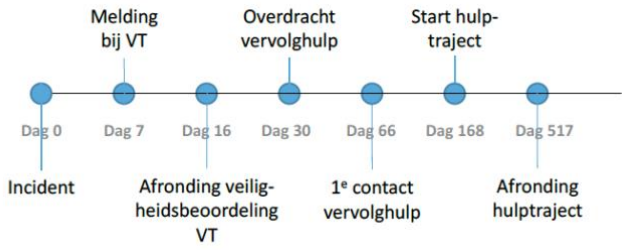
Kenmerken van de onderzochte casussen

- In 90% van de casussen zijn minderjarige kinderen betrokken
- Meest voorkomende richting van geweld: tegen kinderen (51%), tegen (ex-) partner (48%)
- Aard geweld: psychisch (60%), fysiek (40%)
- Veilig Thuis is al eerder betrokken in 54% van de casussen
- Bij 59% van de casussen is er een geweldsgeschiedenis van gemiddeld vijf jaar

Recidive tot ± 2 jaar na melding

- Er is nieuw geweld bekend in 21% van alle casussen
- Er zijn nieuwe zorgen omtrent/vermoedens van huiselijk geweld/kindermishandeling in 28% van alle casussen
- Nieuw geweld/nieuwe zorgen of vermoedens zijn vaak niet bekend bij zowel Veilig Thuis als de hulpverlening, maar slechts bij 1 van deze partijen

Verloop van de hulpverlening: snelheid

Aard van de geboden hulpverlening

- De hulp is met name ingezet op risicofactoren rondom opvoeden/opgroeien, relatie/echtscheiding en psychische problematiek van kinderen
- De hulp is veel minder gericht op geweldsgeschiedenis, psychische/verslavingsproblematiek en financiële problemen/werkloosheid van volwassenen

Verloop van de hulpverlening: uitval

Aspecten van systeem gericht werken

- Indien er meerdere hulpverleningstrajecten binnen een huishouden zijn, is er afstemming in 34% van de casussen
- In 49% van de casussen is sprake van casusregie
- In 29% van de casussen zijn alle partijen op de hoogte van het veiligheidsplan
- In 31% van de casussen zijn alle partijen op de hoogte van het hulpverleningsplan
- In 11% van de casussen zijn alle partijen op de hoogte van het herstelplan

Aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek De casus door de keten

Aanbeveling 1: zorg voor een goede en eenduidige invulling van regie
Op dit moment is de invulling van regie in de regio gefragmenteerd. Dat belemmerend de ketensamenwerking en daarmee uiteindelijk ook op de effectiviteit van de aanpak.

Aanbeveling 2: stel werken aan veiligheid centraal in de aanpak van huiselijk geweld en/of kindermishandeling
Het onderzoek laat zien dat geweld en onveiligheid lang niet altijd geadresseerd worden in de hulpverlening. Werken volgens de visie *gefaseerd samenwerken aan veiligheid* betekent dat veiligheid centraal staat in de aanpak. Daarmee dus ook dat geweldsdynamiek en onveiligheid integraal onderdeel moeten zijn van de ingezette hulpverleningstrajecten.

Aanbeveling 3: overbrug de scheiding tussen hulp aan kinderen en hulp aan volwassenen
In de meeste casussen die gemeld worden bij Veilig Thuis zijn minderjarige kinderen betrokken. Echter hangt de problematiek van kinderen veelal samen met die van ouders en niet alle problematiek betreft gezinnen met minderjarige kinderen. De focus in de aanpak moet naar het hele systeem verschuiven en ook voor casussen zonder kinderen is passende hulp nodig. Dat betekent dat de scheidingen tussen de domeinen jeugd en volwassenen overbrugd moeten worden.

Aanbeveling 4: verbeter informatiedeling tussen samenwerkende partijen
Een effectieve aanpak van HGKM kan niet zonder een goede informatiedeling. Zonder informatiedeling zijn systeemgericht werken en het voeren van regie immers onmogelijk.

Aanbeveling 5: versterk het zicht op veiligheid
Een goede invulling van regie bevordert het zicht op veiligheid. De verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid ligt niet alleen bij de regisseur en hulpverleners; de wetgever heeft die verantwoordelijkheid ook expliciet bij Veilig Thuis belegd middels de radarfunctie. Stel duidelijke afspraken op over wat Veilig Thuis en ketenpartners in dit kader op welk moment met elkaar delen.

Aanbeveling 6: monitor de aanpak
Bij het sturen op een effectieve aanpak hoort het hebben van zicht op de resultaten van de aanpak. Zet een monitor op die voortbouwt op de methodiek in dit onderzoek om het functioneren van de keten inzichtelijk te maken, koppel daaraan KPI's en verbind dit aan contractmanagement.

Aanbeveling 7: vereenvoudig processen zodanig dat echte snelheid mogelijk wordt
Het proces dat een casus doorloopt is ingewikkeld georganiseerd. Dat belemmert de snelheid van handelen in casuïstiek waarin die snelheid er juist toe doet; vertragingen, herhaaldelijk moeten vertellen van het verhaal en wachtlijsten werken immers demotiverend. Veilig Thuis, lokale (wijk)teams en zorgaanbieders voeren ieder een stukje van het proces uit, waarbij de processen per gemeente sterk kunnen verschillen. Snelheid is gebaat bij versimpeling van het proces.

Aanbeveling 8: stem tussen gemeenten af over de opdracht aan regionale ketenpartners
De aanpak wordt belemmerd doordat gemeenten verschillende opdrachten aan regionale ketenpartners geven. Stem als gemeenten met elkaar af over wat van ketenpartners wordt verwacht en wat de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden tussen gemeenten en ketenpartners is.

Aanbeveling 9: reflecteer op de inrichting van het lokaal veld
Hoe een lokaal team is ingericht doet ertoe. Gemeenten kunnen de effectiviteit van de aanpak van huiselijk geweld en/of kindermishandeling verhogen door binnen hun lokale teams de randvoorwaarden daarvoor te realiseren.

Ontwikkelingen sinds 2019 in lijn met de aanbevelingen

De data die verzameld is voor het onderzoek komt uit begin 2019, hierdoor was het mogelijk om naar recidive te kijken over een lange periode (namelijk vanaf begin 2019 tot juni 2021). Dit betekent dat de resultaten van de recente inzet niet zichtbaar zijn in dit onderzoek.

Sinds 2019 is er in de regio Noord-Holland Noord veel aandacht voor het versterken van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het programma Geweld hoort nergens thuis heeft hier actief aan bijgedragen. Dit onderzoek bevestigt dat de acties die zijn opgezet en worden opgezet gericht zijn op de juiste elementen van de aanpak van huiselijk geweld. Ook de grote beweging die ingezet wordt in de (jeugd)beschermingsketen als geheel sluit hierbij aan. Hieronder een kort overzicht van enkele van de ontwikkelingen sinds 2019:

- ***Regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling + bijbehorend uitvoeringprogramma***
  In 2020 hebben alle raden en colleges de regiovisie 'Samen werken aan veiligheid' vastgesteld. In de regiovisie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma staat het werken aan veiligheid centraal. Veel van de uitgangspunten die in de visie staan beschreven sluiten aan bij de aanbevelingen uit het onderzoek. De acties uit het uitvoeringsprogramma worden opgepakt.
- ***Werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg en de Top-3 methodiek***
  De afgelopen anderhalf jaar is er een grote investering gedaan in het trainen van professionals om te werken volgens de visie *Gefaseerd samenwerken aan veiligheid*. In deze visie staat het werken aan veiligheid voorop, de methode die hiervoor wordt gebruikt is de TOP-3 methodiek.
- ***Afspraken over datadeling in Noord-Holland Noord bij huiselijk geweld en kindermishandeling***
  Er wordt op dit moment gewerkt aan het opstellen van een Data Protection Impact Assessment die juridische helderheid geeft over het delen van informatie bij casussen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Hierbij wordt de regio Noord-Holland Noord ondersteund door het landelijk programma team van Geweld hoort nergens thuis.
- ***Kwaliteitskader werken aan veiligheid voor lokale teams***
  Het kwaliteitskader *werken aan veiligheid voor lokale teams* helpt gemeenten om te kijken op welke vlakken lokale teams nog verder versterkt kunnen worden, zodat zij nog beter kunnen werken aan veiligheid. De komende periode plannen gemeenten gesprekken in om de zelfscan uit te voeren en we verwachten dat er eind dit jaar lokale plannen van aanpak zijn gericht op het versterken van de lokale teams. Hierin worden aanbevelingen uit dit onderzoek meegenomen.
- ***MDA++***
  Een multidisciplinaire aanpak (MDA) voor gezinnen waarin langdurig sprake is van structurele onveiligheid is opgezet in de regio's Kop van Noord-Holland en West-Friesland en wordt doorontwikkeld in de regio Alkmaar. In MDA++ wordt met experts op het gebied van huiselijk geweld samen met het gezin gewerkt aan veiligheid.
- ***Ervaringsdeskundigen op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling***
  Sinds 2021 wordt er actief samengewerkt met ervaringsdeskundigen op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling bij voorlichting en beleid, op deze wijze kan de hulpverlening nog beter aansluiten bij de daadwerkelijke leefwereld van cliënten.
- ***Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling***
  De afgelopen 2 jaar zijn er met behulp van subsidies van het programma Geweld hoort nergens thuis meer dan 600 professionals getraind in het signaleren en handelen bij signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling in Noord-Holland Noord. Ook zijn er bijna 80 aandachtsfunctionarissen opgeleid.
- ***Blijf Veilig na opvang***
  Vrouwen die de opvang verlaten zijn kwetsbaar en er is vaak weinig zicht op hun veiligheid. Doormiddel van pilots wordt onderzocht hoe zij beter ondersteund kunnen worden.
- ***Drakentemmers***

Drakentemmers is een expertise platform voor trauma- en gehechtheidsbehandeling na huiselijk geweld. Met als doel om deze behandeling kwalitatief sterker en beter beschikbaar te maken.

- ***Veilig Thuis in de gemeenschappelijke regeling van de GGD***
  Veilig Thuis is vanaf 2022 een gemeenschappelijke regeling van de GGD. Daarmee is de sturing op Veilig Thuis niet langer ondergebracht binnen het jeugddomein van gemeenten. Dit bekrachtigt de aansturing vanuit het 0-100 perspectief.
- ***Commissie Zorg en Veiligheid Noord-Holland Noord***
  De Commissie Zorg en Veiligheid is in 2019 opgericht. De commissie vormt een bestuurlijk platform waar op regionaal niveau samengewerkt wordt op het gebied van zorg en veiligheid. In de commissie werken burgemeesters, wethouders en vertegenwoordigers van de politie, justitie en GGD aan lokale vraagstukken die regionale afstemming behoeven.

Vervolgstappen aanbevelingen

De aanbevelingen geven aan dat we op dit moment inzetten op de juiste elementen maar geven ook aan dat er aanvullende acties nodig zijn. Op regionaal niveau wordt binnen de bestaande overlegstructuren in samenwerking met ketenpartners gekeken hoe de acties het beste opgepakt kunnen worden. Door hierbij gebruik te maken van de bestaande overlegstructuren worden deze acties voor de lange termijn geborgd. Ook op lokaal niveau wordt nagegaan welke acties kunnen worden opgepakt in lijn met de aanbevelingen.

De acties zullen worden afgestemd met de betrokken bestuurders van het programma Geweld hoort nergens thuis. De gemeenteraad wordt jaarlijks geïnformeerd over de voortgang vanuit het uitvoeringsprogramma aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, de acties in lijn met de aanbevelingen uit dit onderzoek worden hierin ook meegenomen.

Verder passen de aanbevelingen ook bij de ontwikkelingen rondom het toekomstscenario van de jeugdbeschermingsketen. Gemeenten onderschrijven de doelen en uitgangspunten van het toekomstscenario. De voorwaarden die hiervoor nodig zijn, sluiten aan bij de lijn die ingezet moet worden voor de versterking van de aanpak bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling. De komende tijd wordt daarom de verbinding gezocht met de ontwikkelingen rondom het toekomstscenario.